

TIHEK

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

İŞKENCE VE DİĞER ZALİMANE, GAYRİ İNSANİ
VEYA KÜÇÜLTÜCÜ MUAMELE VEYA CEZAYA
KARŞI BİRLEŞMİŞ MİLLETLER SÖZLEŞMESİ

TIHEK

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

İŞKENCE VE DİĞER ZALİMANE, GAYRİ İNSANİ VEYA
KÜÇÜLTÜCÜ MUAMELE VEYA CEZAYA KARŞI BİRLEŞMİŞ
MİLLETLER SÖZLEŞMESİ*

* 10 Ağustos 1988 Tarihli ve 19895 Sayılı Resmi Gazete'den Alınarak Yayınlanmıştır.

İÇİNDEKİLER

İŞKENCE VE DİĞER ZALİMANE, GAYRİ İNSANİ VEYA KÜÇÜLTÜCÜ MUAMELE VEYA CEZAYA KARŞI BİRLEŞMİŞ MİLLETLER SÖZLEŞMESİ

KISIM I

<i>Madde 1</i>	2
<i>Madde 2</i>	2
<i>Madde 3</i>	2
<i>Madde 4</i>	3
<i>Madde 5</i>	3
<i>Madde 6</i>	3
<i>Madde 7</i>	4
<i>Madde 8</i>	5
<i>Madde 9</i>	5
<i>Madde 10</i>	5
<i>Madde 11</i>	6
<i>Madde 12</i>	6
<i>Madde 13</i>	6
<i>Madde 14</i>	6
<i>Madde 15</i>	7
<i>Madde 16</i>	7

KISIM II

<i>Madde 17</i>	7
<i>Madde 18</i>	9
<i>Madde 19</i>	9
<i>Madde 20</i>	10
<i>Madde 21</i>	11
<i>Madde 22</i>	13
<i>Madde 23</i>	14
<i>Madde 24</i>	14

KISIM III

<i>Madde 25</i>	14
<i>Madde 26</i>	15
<i>Madde 27</i>	15
<i>Madde 28</i>	15
<i>Madde 29</i>	15
<i>Madde 30</i>	16
<i>Madde 31</i>	16
<i>Madde 32</i>	17
<i>Madde 33</i>	17
<i>Beyan</i>	17
<i>İhtirazı Kayıt</i>	18

İŞKENCE VE DİĞER ZALİMANE, GAYRİ İNSANİ VEYA KÜÇÜLTÜCÜ
MUAMELE VEYA CEZAYA KARŞI BİRLEŞMİŞ MİLLETLER
SÖZLEŞMESİ¹

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 10 Aralık 1984 tarih ve 39/46 sayılı Kararıyla kabul edilip imza, onay ve katılıma açılmıştır. Sözleşme 27(1). maddeye uygun olarak 26 Haziran 1987 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Türkiye Sözleşmeyi 25 Ocak 1988 tarihinde imzalamış ve 21 Nisan 1988 tarihinde bir beyan ve bir ihtirazı kayıtlı onaylamıştır. 3441 Sayılı Onay Kanunu 29 Nisan 1988 gün ve 19799 Sayılı Resmi Gazete'de yayınlanmıştır.

Bu Sözleşmeye Taraf olan Devletler;

Birleşmiş Milletler Antlaşmasında ilan edilen ilkelere uygun olarak insanlık âleminin tüm mensuplarının eşit ve vazgeçilmez haklarının tanınmasının, dünyada hürriyetin, adaletin ve barışın temelini oluşturduğunu düşünerek,

Bu hakların, kişinin haysiyetine bağlı olarak meydana geldiğini kabul ederek,

Devletlerin Birleşmiş Milletler Antlaşması ve özellikle 55. madde gereğince İnsan Hakları ve Ana Hürriyetlerine saygıyı dünyada yaymak ve bunlara uyma yükümlerini düşünerek,

Hiç kimsenin işkence veya zalimane, gayriinsani veya küçültücü muamele veya cezaya tabi tutulmamasını öngören, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 5. ve Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'nin 7. maddelerini dikkate alarak,

Genel Kurul tarafından 9 Aralık 1975 tarihinde kabul edilen, İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Tabi Tutulan Kimselerin Korunmaları Hakkında Beyannameyi keza dikkate alarak,

Bütün dünyada işkence ve diğer zalimane, gayriinsani veya küçültücü muamele veya cezaya karşı mücadeleyi daha

1 Sözleşmenin Yayımlandığı Resmi Gazete'nin Tarihi ve Sayısı: 10/8/1986 ve 19895

etkinleştirmeyi arzularak, Aşağıdaki maddeler zerinde anlaşmışlardır.

KISIM I

Madde 1

1. Sözleşme amaçlarına göre, "İşkence" terimi, bir şahsa veya bir üçüncü şahsa, bu şahsın veya üçüncü şahsın işlediği veya işlediğinden şüphe edilen bir fiil sebebiyle, cezalandırmak amacıyla bilgi veya itiraf elde etmek için veya ayırım gözeten herhangi bir sebep dolayısıyla bir kamu görevlisinin veya bu sıfatla hareket eden bir başka şahsın teşviki veya rızası veya muvafakatiyle uygulanan fiziki veya manevi ağır acı veya ızdırap veren bir fiil anlamına gelir. Bu yalnızca yasal müeyyidelerin uygulanmasından doğan, tabiatında olan veya arızı olarak husule gelen acı ve ızdırabı içermez.
2. Bu madde, konu hakkında daha geniş uygulama hükümleri ihtiva eden herhangi uluslararası bir belge veya milli mevzuata helal getirmez.

Madde 2

1. Sözleşmeye Taraf Devlet, yetkisi altındaki ülkelerde işkence olaylarını önlemek için etkili kanuni, idari, adli veya başka tedbirleri alacaktır.
2. Hiç bir istisnai durum, ne harp hali ne de bir harp tehdidi, dâhili siyasi istikrarsızlık veya herhangi başka bir olağanüstü hal, işkencenin uygulanması için gerekçe gösterilemez.
3. Bir üst görevlinin veya bir kamu merciinin emri, işkencenin haklılığına gerekçe kabul edilemez.

Madde 3

1. Hiç bir Taraf Devlet bir şahsı, işkenceye tabi tutulacağı tehlikesinde olduğuna dair esaslı sebeplerin bulunduğu kanaatini uyandıran başka devlete geri göndermeyecek, sınır dışı etmeyecek veya iade etmeyecektir.

2. Bu gibi esaslı sebeplerin bulunup bulunmadığını tayin maksadıyla, yetkili merciler, söz konusu devlette mümkün olduğu kadar sistemli biçimde yaygın, açık seçik ve kütleli insan hakları ihlalleri bulunup bulunmadığı dâhil tüm ilgili hususları göz önünde tutacaktır.

Madde 4

1. Her Taraf Devlet, tüm işkence eylemlerinin kendi ceza kanununa göre su olmasını sağlayacaktır. Aynı şekilde, işkence yapmaya teşebbüs ve işkenceye iştirak veya su ortaklığı yapan şahsın fiili suç sayılacaktır.
2. Her Taraf Devlet, fiilleri ağırlıklarını dikkate alarak uygun müeyyidelerle cezalandıracaktır.

Madde 5

1. Her Taraf Devlet, aşağıdaki hallerde, 4. maddede zikredilen suçlar zerinde kendi yetkisini tesis etmek için gerekli olabilecek tedbirleri alacaktır.
 - a) Suçlar yetkisi altındaki ülkelerde veya bu Devlete kayıtlı bir gemi veya uçakta işlenmişse,
 - b) İtham olunan sanık bu Devlet uyrukluğunda ise,
 - c) İşkence suçu mağduru bu Devletin uyrukluğunda olup, bu Devletin uygun görmesi halinde,
2. Aynı şekilde her Taraf Devlet, itham olunan şahsın kendi yetkisi altındaki ülkelerde bulunması ve bu şahsı 8. maddeye uygun olarak bu maddenin 1. paragrafında zikredilen Devletlerden herhangi birisine iade etmediği takdirde kendi yetkisini tesis etmek için lüzumlu olabilecek tedbirleri alacaktır.
3. Bu Sözleşme iç hukuka uygun olarak uygulanan herhangi bir ceza yetkisini bertaraf etmemektedir.

Madde 6

1. Kendisinde mevcut bilgilerin incelenmesini müteakip, tatmin olması üzerine, şartlar gerektiriyor ise, 4. maddede zikredilen

herhangi bir suçı işlediği iddia edilen şahsın ülkesinde bulunduğu herhangi bir Sözleşmeye Taraf Devlet bu şahsı tutuklayacak veya hazır bulunmasını sağlayacak diğer hukuki tedbirleri alacaktır. Tutuklama ve teki hukuki tedbirler, bu Devlet kanununda öngörüldüğü şekilde sağlanacak ancak sadece herhangi bir ceza veya iade kovuşturmasının başlatılmasına imkân sağlayacak kadar devam edebilecektir.

2. Bu Devlet derhal olayların bir ön soruşturmasını yapacaktır.
3. Bu maddenin 1. paragrafına uygun şekilde tutuklanan her şahıs, uyruğunda olduğu Devletin, vatansız ise mutad olarak ikamet ettiği Devletin uygun en yakın temsilcisi ile derhal haberleşmesine yardımcı olunacaktır.
4. Bir Devlet, bu maddeye uygun olarak, bir şahsı tutukladığında 5. maddenin 1. paragrafında atıf yapılan Devletlere derhal şahsın tutuklandığını ve tutuklanmasını gerektiren şartları bildirecektir. Bu maddenin 2. paragrafında öngörülen ön soruşturma işlemini tamamlayan Devlet vardığı sonuçları bu Devletlere hemen bildirecek ve yetkisini kullanıp kullanmayacağını da belirtecektir.

Madde 7

1. Yetkisi altındaki ülkelerde 4. maddede zikredilen herhangi bir suçı işlediği iddia olunan bir şahsın bulunduğu Taraf Devlet, 5. maddedeki halleri teemmül ettikten sonra, sanığı iade etmediği takdirde, kovuşturma amacıyla dosyayı yetkili mercilerine intikal ettirecektir.
2. Bu merciler, o Devletin kanunları gereğince ciddi nitelikte diğer herhangi bir su olayında olduğu gibi aynı şekilde karar alacaklardır. 5. maddenin 2. paragrafında atıf yapılan hallerde kovuşturma ve mahkûmiyet için gerekli delil ölçüleri 5. maddenin, 1. paragrafındaki hallerde uygulananlardan hiçbir şekilde daha az kesin olmayacaktır.
3. 4. maddede zikredilen suçlardan herhangi birisi ile ilgili olarak hakkında kovuşturma yapılan herhangi bir şahsa, kovuşturmanın tüm safhalarında adil muamele garanti edilecektir.

Madde 8

1. Taraf Devletler arasında mevcut herhangi bir suçların iadesi sözleşmesinde, 4. maddede zikredilen suçlar, iade edilebilir suçlar meyanında kabul edilecektir. Taraf Devletler bu gibi suçları aralarında yapılacak bir suçların iadesi sözleşmesine iade edilir suçlar olarak dâhil etmeyi yükümlenmişlerdir.
2. İadeyi bir sözleşmenin mevcudiyeti şartına bağlayan bir Taraf Devlet aralarında iade sözleşmesi olmayan sözleşmeye Taraf diğer bir Devletten iade için talep aldığı takdirde, bu suçlarla ilgili olarak bu Sözleşmeyi iade için bir hukuki temel olarak düşünebilir. İade, talep edilen Devlet kanununun diğer şartlarına tabi olacaktır.
3. İadeyi bir sözleşmenin bulunması şartına bağlamayan Taraf Devletler talep olunan Devletin kanunu tarafından öngörülen şartlara bağlı olarak aralarında bu suçları iade edilir suçlar sayacaklardır.
4. Bu suçlar, Taraf Devletler arasında iade amacıyla sadece meydana geldikleri yerde değil, fakat aynı zamanda 5. maddenin 1. paragrafına göre Devletlerin yetkilerini tesis etmeleri istenilen ülkelerinde de işlenmiş gibi işleme tabi tutulacaktır.

Madde 9

1. 4. maddede zikredilen suçlardan herhangi biri dolayısıyla yürütülen kovuşturmalara ilgili olarak, kovuşturma için gerekli tüm delillerin sunulması dâhil Taraf Devletler birbirine en geniş adli yardımı sağlayacaklardır.
2. Taraf Devletler, bu maddenin 1. Paragrafı gereğince yükümlülüklerini, aralarında mevcut olabilecek herhangi bir karşılıklı adli yardım sözleşmesine uygun olarak yerine getireceklerdir.

Madde 10

1. Her Taraf Devlet, işkencenin yasaklanmasına dair eğitim ve bilginin kanun uygulayıcı personel, sivil veya askeri, tıbbi personel, kamu görevlileri ve herhangi bir şekilde tutuklanan, nezarete alınan veya

hapsedilen (cezaevine konulan) herhangi bir şahsın tutuklanması, sorgulanması veya muamelesiyle ilgilenebilecek diğer şahısların eğitim programına dâhil edilmesini sağlayacaktır.

2. Her Taraf Devlet, bu gibi kişilerin görev ve yetkilerine dair yayınlanan kurallar veya talimatlara bu yasaklamayı da dâhil edecektir.

Madde 11- Her Taraf Devlet, işkence olaylarını önlemek amacıyla, yetkisi altındaki ülkelerde herhangi bir şekilde tutuklanan, nezarete alınan veya hapsedilen kişilerin tutuklanması ve tabi tutulacağı muamele ile ilgili düzenlemeleri ve bunlara ait sorgulama kurallarını, talimatları, yöntemleri ve uygulamaları sistematik şekilde gözden getirecektir.

Madde 12- Her Taraf Devlet, yetkisi altındaki ülkelerde bir işkence eyleminin işlendiğine inanmak için ciddi sebepler mevcut olan her halde, yetkili mercilerin derhal ve tarafsız soruşturma yürütmelerini sağlayacaktır.

Madde 13- Her Taraf Devlet, kendi yetkisi altındaki ülkelerde işkenceye maruz kaldığını iddia eden herhangi bir şahsın yetkili mercileri şikâyet hakkını ve davasının bu mercilerle hemen ve tarafsızca incelenmesini sağlayacaktır. Şikâyetinin ve tanıkların şikâyet veya şahadetin bir sonucu olarak, tüm fena muamele veya tehdide karşı korunmalarını sağlamak için önlemler alınacaktır.

Madde 14

1. Her Taraf Devlet kendi hukuk sistemi dahilinde işkence eylemi mağdurunun zararının karşılanmasını ve mümkün olan rehabilitasyon imkanları dahil uygulanabilir, adil ve yeterli bir tazminat hakkına sahip olmasını temin edecektir. İşkence eylemi

sonucu mağdurun ölmesi halinde bakmakla yükümlü olduğu muhtaçları tazminat almaya yetkili olacaklardır.

2. Bu madde, mağdurun veya diğer şahısların milli kanuna göre mevcut olabilecek tazminat hakkını hiçbir şekilde etkilemeyecektir.

Madde 15- Her Taraf Devlet işkence yapılarak alındığı tespit olunan herhangi bir ifadenin, işkence yapmakla itham olunan kişi aleyhinde delil olarak kullanılması hariç, herhangi bir kovuşturmada delil olarak kabul edilmemesini sağlayacaktır.

Madde 16

1. Her Taraf Devlet, yetkisi altındaki ülkelerde 1. maddede tanımlandığı şekilde işkence derecesine varmayan diğer zalimane, gayriinsani veya küçültücü muamele veya ceza gibi fiillerin, bir kamu görevlisi tarafından veya onun teşviki veya açık veya gizli muvafakati ile veya resmi sıfatıyla hareket eden bir başka şahıs tarafından işlenmesini önlemeyi üstlenecektir. Özellikle, 10., 11., 12. ve 13. maddelerde yer alan yükümlülükler zalimane, gayriinsani veya küçültücü ceza veya muamele şeklindeki diğer işkence biçimlerine de uygulanacaktır.
2. Bu Anlaşma hükümleri zalimane, gayriinsani veya küçültücü muamele veya cezayı yasaklayan veya iade veya sınır dışı etmeyi ilgilendiren herhangi bir başka uluslararası belge veya milli hukuk hükümlerine zarar vermeyecektir.

KISIM II

Madde 17

1. Bundan sonra belirtilecek görevleri yerine getirmek zere İşkencenin Önlenmesi Komitesi (bundan böyle Komite şeklinde atıf yapılacaktır) kurulacaktır. Komite, insan hakları alanında yüksek ahlaki yetenek ve yetkileriyle tanınmış, kişisel ehliyetleriyle hizmet edecek on uzmandan oluşacaktır. Uzmanlar Taraf Devletler tarafından se ilecek ve bu se imde, hak a coğrafi dağılım

ile hukuki deneyimi olan bazı kişilerin Komiteye katılmasının faydası göz önünde tutulacaktır.

2. Komite yeleri Taraf Devletler tarafından tayin edilen kişiler listesinden gizli oyla seçilecektir. Her Taraf Devlet kendi uyrukları arasından bir kişi tayin edebilecektir. Taraf Devletler, İşkencenin Önlenmesi Komitesinde hizmet vermeye arzulu ve aynı zamanda Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi gereğince tesis olunan İnsan Hakları Komitesinin de üyesi olan kişilerin tayinindeki yararı hatırdta tutacaklardır.
3. Komite üyeleri seçimi, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri tarafından toplanacak Taraf Devletlerin iki yıllık toplantılarında yapılacaktır. Taraf Devletlerin üçte ikisinin ekseriyet teşkil edeceği bu toplantılarda, en fazla sayıda oyu elde eden ve hazır bulunan ve oy veren Taraf Devlet temsilcilerinin oylarının mutlak çoğunluğunu alan kişiler Komite üyesi seçilecektir.
4. İlk seçim, Sözleşmenin yürürlüğe girdiği günü takip eden altı aydan daha geç olmayan bir tarihte yapılacaktır. Her bir se imden en aşağı dört ay önce, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri kendi adaylarını üç ay içinde sunmaları için Taraf Devletlere bir mektupla ağırdta bulunacaktır. Genel Sekreter, bu şekilde tayin olunan tüm şahısların alfabetik düzende bir listesini, bunları tayin eden Taraf Devletleri de işaret ederek belirleyecek ve Taraf Devletlere sunacaktır.
5. Komite yeleri dört yıl içinde seçileceklerdir. Aday gösterildikleri takdirde yeniden se ilenebileceklerdir. Bununla birlikte, ilk seçimde göreve atanan beş üyenin görev süresi, iki yılın sonunda sona erecek, ilk seçimden hemen sonra bu beş üyenin isimleri bu maddenin 3. paragrafında atıf yapılan toplantının başkanı tarafından kura ile seçilecektir.
6. Bir Komite üyesinin ölümü veya başka herhangi bir sebeple artık komite görevlerini yerine getirmemesi halinde kendisini tayin eden Taraf Devlet kendi uyrukları arasından Taraf Devletlerin çoğunluğunun tasvibine bağılı olmak kaydıyla kalan süre için bir başka uzman tayin edecektir. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri

tarafından teklif olunan tayinin bildirilmesinden itibaren altı hafta içinde Taraf Devletlerden yarısı veya daha fazlası tarafından karşı çıkılmadıkça, yapılan işlem kabul edilmiş sayılacaktır.

7. Taraf Devletler görevlerini yaptıkları esnada Komite yerlerinin masraflarından sorumlu olacaklardır.

Madde 18

1. Komite, görevlilerini iki yıllık bir süre için seçecektir. Bunlar yeniden seçilebileceklerdir.
2. Komite kendi çalışma kurallarını tesis edecek, ancak bu kurallar, diğer hususlar meyanında aşağıdaki hususları ihtiva edecektir.
 - a) Altı üye çoğunluk nisabını teşkil edecektir.
 - b) Komite kararları mevcut üyelerin çoğunluk oyu ile alınacaktır.
3. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, bu Sözleşme gereğince Komite görevlerinin etkin şekilde icrası için gerekli personel ve kolaylıkları sağlayacaktır.
4. Taraf Devletler, Komite ile Taraf Devletlerin yaptıkları toplantılarda doğan masraflardan, bu maddenin 3. paragrafına uygun olarak Birleşmiş Milletlerce karşılanan personel masrafı ve kolaylıklar gibi Birleşmiş Milletlerce denener dâhil sorumlu olacaklardır.

Madde 19

1. Taraf Devletler, bu Sözleşmenin ilgili Taraf Devlet için yürürlüğe girmesinden sonra bir yıl içinde Sözleşme gereğince üstlendikleri yükümlülüklerini yerine getirmek için aldıkları tedbirler hakkında her dört senede bir Komiteye tamamlayıcı raporlar ve Komitenin isteyebileceği bu gibi raporları sunacaklardır.
2. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri raporları tüm Taraf Devletlere gönderecektir.
3. Her rapor, zerinde uygun görebileceği genel yorumları yapabilecek olan Komite tarafından incelenecek ve bunlar ilgili Taraf Devlete gönderilecektir. Bu Taraf Devlet tercihinine göre gözlemleriyle bu rapora karşılık verebilir.

4. Komite, kendi takdiri çerçevesinde 24. maddeye uygun olarak verilen yıllık raporuna, ilgili Taraf Devletten rapor hakkında alınmış görüşlerle birlikte, bu maddenin 3. paragrafına göre yaptığı yorumların da dâhil edilmesine karar verebilir. İlgili Taraf Devlete istenmiş ise Komite keza bu maddenin 1. paragrafı gereğince sunulan raporun bir kopyasını da raporuna dâhil edebilir.

Madde 20

1. Komitenin, bir Taraf Devletin ülkesinde işkencenin sistematik bir şekilde uygulandığına dair inandırıcı bilgi alması halinde Komite, ilgili Taraf Devleti, bu bilginin incelenmesinde işbirliği yapmaya ve bu maksatla alınan bilgi dolayısıyla gözlemlerini sunmaya davet edecektir.
2. Komite, ilgili Taraf Devletin sunmuş olabileceği gözlemleri olduğu kadar, temin edilebilecek ilgili başka malumatı da dikkate alarak, gerekli olduğuna karar verdiğinde, yelerinden birini veya daha fazlasını gizli bir soruşturma yapmak ve acilen Komiteye rapor vermek zere tayin edebilir.
3. Soruşturma bu maddenin 2. paragrafına uygun olarak yapılmış ise, Komite ilgili Taraf Devletin işbirliğini isteyecektir. Bu Taraf Devlet ile anlaşmaya varılarak, böyle bir soruşturma o devlet ülkesine bir ziyareti de i erebilir.
4. Bu maddenin 2. paragrafı ile uyumlu olarak görevli ye veya yelerin bulgularını inceledikten sonra Komite, bu bulguları duruma göre uygun gördüğü yorumları ve önerileriyle birlikte ilgili Taraf Devlete gönderecektir.
5. Bu maddenin 1. ve 4. paragraflarında zikredilen t m işlemler gizli olacaktır ve işlemlerin bütün aşamalarından Taraf Devletin işbirliği aranacaktır. 2. paragrafa uygun şekilde yapılan soruşturmanın ikmal edilmesinden sonra Komite, ilgili Taraf Devlet ile istişareyi müteakip 24. maddeye uygun olarak düzenlediği yıllık raporunda, işlemlerin sonuçlarının bir özetinin yer almasına karar verebilir.

Madde 21

1. Bu Sözleşmeye Taraf olan bir Devlet bu madde h km dairesinde herhangi bir zamanda, bir Taraf Devletin diğer bir Taraf Devletin bu Sözleşmeye göre yükümlülüklerini yerine getirmediği hususunda Komitenin şikâyetleri alma ve inceleme yetkisini tanıdığını beyan edebilir. Bu gibi şikâyetler sadece Komitenin kendisi ile ilgili olarak yetkisini bir beyanla tanıyan bir Taraf Devlet tarafından yapılması halinde bu maddede vazedilen usullere uygun olarak kabul edilebilir ve incelenebilir. Komite tarafından hiçbir şikâyet, böyle bir beyanı yapmamış bulunan Taraf Devleti ilgilendirdiği takdirde incelenmeyecektir. Bu madde gereğince alınan şikâyetler aşağıdaki usule g re işleme konulacaktır:
 - a) Bir Taraf Devlet, diğer bir Taraf Devletin bu Sözleşme hükümlerini uygulamadığını düşündüğü takdirde, yazılı bir başvuru ile meseleyi o Taraf Devletin dikkatine getirebilir. Bu başvurunun alınmasından itibaren ay içerisinde başvuruyu alan Devlet, mümkün ve ilgili olduğu nispette, konu hakkında uygulanan veya uygulanması düşünülen ulusal kurallar ve tazmin yollarına atıfla, bunları ihtiva edecek şekilde, meseleyi izah eden bir a ıklamayı veya başka herhangi bir beyanını yazılı olarak, başvuruyu gönderen Devlete verecektir.
 - b) İlk başvurunun kabul eden Devlet tarafından alınmasından itibaren altı ay içerisinde her iki ilgili Taraf Devletin tatmin olacağı şekilde halledilmediği takdirde; bu Devletlerden her biri, Komiteye ve teki Devlete yapacağı bir bildiri ile konuyu Komiteye intikal ettirmek hakkına sahip olacaktır.
 - c) Komite, genel olarak kabul edilmiş bulunan Devletler Hukuku prensiplerine uygun şekilde, konu ile ilgili olarak t m ulusal tazmin yollarına başvurulduğunu ve bunların tüketildiğini tespit ettikten sonra, sadece bu durumda bu madde gereğince kendisine intikal ettirilen meseleyi inceleyecektir. Bu kural, tazmin yollarının uygulanmasının, makul olmayan şekilde, geciktirildiği veya bu Sözleşmenin ihlalden dolayı mağdur

- olan şahsa etkin bir yardım sağlanması muhtemel değil ise, geçerli olmayacaktır.
- d) Komite, bu madde gereğince şikâyetleri incelerken kapalı toplantılar yapacaktır.
- e) Komite (c) alt paragrafı hükümlerine bağlı olmak kaydıyla, bu Sözleşmede öngörülen yükümlülükler saygı gösterilmesi esasına dayalı olarak, meselenin dostane çözümlenmesi maksadıyla arabuluculuğunu ilgili Taraf Devletlere sunacaktır. Komite, bu amaçla, uygun görülen ahvalde, ayrı bir uzlaştırıcı komisyon kuracaktır.
- f) Komite, bu madde gereğince herhangi bir mesele kendisine gönderildiğinde, ilgili Taraf Devletlere (b) alt paragrafında atıf yapılan ilgili malumatı tevdi etmeleri için çağrıda bulunabilir.
- g) (b) alt paragrafında atıf yapılan ilgili Taraf Devletler, konu Komite tarafından incelendiği sırada temsil edilmek ve sözlü veya yazılı takdimlerde bulunmak hakkını haiz olacaklardır.
- h) Komite, (b) alt paragrafı gereğince bildirim alındığı tarihi takiben on iki ay içerisinde bir rapor sunacaktır:
- i) Komite, (e) alt paragrafı şartları dâhilinde bir çözüme ulaşıldığı takdirde raporunu olayların kısa bir beyanı ve varılan çözüme inhisar ettirecektir.
- ii) (e) alt paragrafı dâhilinde bir çözüme ulaşılmaması halinde, komite raporunu olayların kısa bir açıklamasına tahsis edecek, ilgili Taraf Devletler tarafından yapılan yazılı takdimler ve sözlü takdimlerin tutanağı rapora eklenecektir.

Her meselede, rapor ilgili Taraf Devletlere tebliğ edilecektir.

2. Bu madde hükümleri bu Sözleşmeye Taraf beş Devletin bu maddenin 1. paragrafı dairesinde beyanda bulunmalarıyla uygulamaya konulacaktır. Bu beyanlar Taraf Devletler tarafından bir örneğini diğer taraf Devletlere gönderecek olan Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine tevdi olunacaktır. Yapılan bu beyan, Genel Sekretere herhangi bir zamanda yapılacak başka bir beyan ile geri alınabilir. Bu geri alma, bu maddeye göre evvelce gönderilmiş bir şikâyet konusunun incelenmesine zarar

vermeyecektir; Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri beyanda bulunmadık a herhangi bir Taraf Devlet tarafından başkaca şikâyet alınmayacaktır.

Madde 22

1. Bu Sözleşmeye Taraf bir Devlet, Sözleşme hükümlerinin bir Taraf Devlet e ihlalinden mağdur olduğunu iddia eden kendi yetkisi altındaki kişilerden gelen veya onlar adına yapılan şikâyetleri almak ve incelemek için Komitenin yetkisini bu madde gereğince tanıdığını her zaman beyan edebilir. Yapılan şikâyet böyle bir beyanı yapmayan Taraf Devleti ilgilendirdiği takdirde, Komite tarafından alınmayacaktır.
2. Komite, bu madde gereğince yazılmış imzasız veya bu gibi şikâyet gönderme hakkının suiistimal edildiğini veya Sözleşme hükümleriyle bağdaşmayan herhangi bir şikâyeti kabul edilmez sayacaktır.
3. Komite, 2. paragraf hükümlerine bağlı olarak, bu madde gereğince kendisine gönderilen herhangi bir şikâyeti 1. paragraf gereğince beyanda bulunan ve Sözleşmenin herhangi bir hükmün ihlal ettiği ileri sürülen Taraf Devletin dikkatine sunacaktır. Hakkında şikâyet olan Devlet, altı ay içerisinde meseleyi aydınlatan yazılı izah veya beyanlarını ve var ise yapılan tazminatı Komiteye sunacaktır.
4. Komite, bu madde hükmü dairesinde aldığı şikâyetleri kişi ve ilgili Taraf Devlet'e veya onlar adına sağlanan tüm bilgilerin ışığında inceleyecektir.
5. Komite, bir kişiden aldığı şikâyetleri aşağıdaki hususları tespit etmedik e bu madde gereğince tetkik etmeyecektir:
 - a) Aynı konunun başka uluslararası tahkik veya çözüm usulü çerçevesinde incelenmiş ve halen de inceleniyor olmaması;
 - b) Kişinin tüm ulusal kanun yollarını tüketmiş olması; kanuni yolların uygulanmasının makul olmayan şekilde uzaması veya bu Sözleşmenin ihlalinden dolayı mağdur olan şahsın zararını etkin bir şekilde karşılamamasının muhtemel olması halinde bu bir kural sayılamayacaktır.

6. Komite, bu madde gereğince şikâyetlerini incelerken kapalı toplantı yapacaktır.
7. Komite, görüşlerini ilgili Taraf Devlete ve kişiye bildirecektir.
8. Bu madde hükümleri bu Sözleşmeye Taraf beş Devletin bu maddenin 1. paragrafı gereğince beyanda bulunmalarıyla yürürlüğe girecektir. Bu beyanlar Taraf Devletler tarafından birer örneği teki Taraf Devletlere göndermek üzere Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine tevdi olunacaktır. Yapılan beyan, herhangi bir zamanda Genel Sekretere yapılacak bir bildiri ile geri alınabilecektir. Böyle bir geri alma bu madde gereğince yapılmış herhangi bir şikâyetin bir konusunun incelenmesine zarar vermeyecektir. Genel Sekreter tarafından beyanın geri alındığına dair tebligatın alınmasından sonra, Taraf Devlet yeni bir beyanda bulunmadıkça, kişi veya onun adına bu madde gereğince başkaca şikâyet kabul edilmeyecektir.

Madde 23- Komite ve 21. maddenin 1 (e) paragrafı gereğince tayin olunan ayrı uzlaştırma komisyonlarının yeleri, Birleşmiş Milletler İmtiyaz ve Muafiyetleri Sözleşmesinin ilgili bölümlerinde yer alan Birleşmiş Milletler uzmanlarına tanınan imtiyaz, muafiyet ve kolaylıklarından yararlanacaklardır.

Madde 24- Komite Sözleşme gereğince yaptığı faaliyetleri hakkında Birleşmiş Milletler Genel Kuruluna ve Taraf Devletlere yıllık bir rapor sunacaktır.

KISIM III

Madde 25

1. Bu Sözleşmeye bütün Devletlerin imzasına açıktır.
2. Bu Sözleşme onaylamaya tabidir. Onaylama belgeleri Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine tevdi edilecektir.

Madde 26- Bu Sözcüşmeye tüm Devletlerin katılmasına açıktır. Katılma, Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine tevdi edilecektir.

Madde 27

1. Bu Sözcüşme Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri nezdine yirminci onaylama veya katılma belgesinin tevdi edildiğı günden sonra otuz gün içinde yürürlüğe girecektir.
2. Sözcüşmeyi, yirminci onaylama veya katılma belgesinin tevdiinden sonra onaylayan veya katılan her bir Devlet için Sözcüşme onaylama veya katılma belgesinin tevdiini takip eden otuzuncu gün yürürlüğe girecektir.

Madde 28

1. Her Devlet bu Sözcüşmenin imzalanması onaylanması veya ona katılma sırasında Komitenin 20. maddede öngörülen yetkisini kabul etmediğini beyan edebilir.
2. Bu maddenin 1. paragrafına uygun olarak ekince koyan her Taraf Devlet, Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine hitaben yapacağı bir bildiri ile bu çekinceyi geri alabilir.

Madde 29

1. Bu Sözcüşmeye Taraf herhangi bir Devlet bir değışiklik önerisinde bulunabilir ve bunu Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine gönderebilir. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, bunun zerine önerilen değışikliği, öneri üzerinde inceleme ve oylama yapmak maksadıyla bir Taraf Devletler konferansı toplanmasını tercih edip etmediklerini kendisine bildirmeleri ricasıyla, Taraf Devletlere intikal ettirecektir. Bu şekilde bir bildirinın yapıldığı tarihten sonra dört ay içerisinde Taraf Devletlerin en az üçte birinin böyle bir konferansın toplanmasını istemeleri halinde, Genel Sekreter, Birleşmiş Milletler himayesinde konferansı toplantıya çağıracaktır. Konferansta hazır bulunan Taraf Devletlerin çoğunluğu tarafından kabul edilen herhangi bir değışiklik ve yapılan oylama Genel

Sekreter tarafından kabul edilmek zere tüm Taraf Devletlere tevdi olunacaktır.

2. Bu maddenin 1. paragrafına uygun şekilde kabul edilen bir değişiklik, bu Sözleşmeye Taraf Devletlerin te ikisinin Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine kendi ilgili anayasal usullerine uygun olarak yapılan değişikliği kabul ettiklerini bildirmeleriyle yürürlüğe girecektir.
3. Değişiklik yürürlüğe girdiğinde, bunları kabul etmiş olan Taraf Devletler hakkında bağlayıcı olacak, diğer Taraf Devletler bu Sözleşme hükümleriyle ve daha önce kabul etmiş oldukları değişikliklerle bağlı olacaklardır.

Madde 30

1. İki veya daha ziyade Taraf Devletler arasında bu Sözleşmenin yorumlanması ve uygulanmasını ilgilendiren müzakere ile çözümlenemeyen herhangi bir anlaşmazlık, bunlardan birinin talebiyle hakeme havale edilecektir. Hakem talebinin yapıldığı tarihten itibaren altı ay içerisinde taraflar hakem teşkili zerinde anlaşmaya varamazlar ise, bu taraflardan herhangi birisi anlaşmazlığı Divan Statüsüne uygun olarak yapılacak bir talep ile Uluslararası Adalet Divanına intikal ettirebilecektir.
2. Her Devlet bu Sözleşmenin imzalanması veya onaylanması veya buna katılması sırasında bu maddenin 1. paragrafı ile bağlı olmadığını beyan edebilir. Diğer Taraf Devletler, böyle bir ekince koymuş olan herhangi bir Taraf Devlet ile ilgili olarak bu maddenin 1. paragrafı ile bağlı olmayacaktır.
3. Bu maddenin 2. paragrafına uygun olarak ekince koyan herhangi bir Taraf Devlet, Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine yapacağı bir bildirim ile bu çekincesini her zaman geri alabilir.

Madde 31

1. Bir Taraf Devletin bu Sözleşmeyi Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine yapacağı yazılı bildirim ile feshedilebilir. Fesih,

bildirim Genel Sekreter tarafından alındığı tarihi takip eden bir yıl sonra geçerli olur.

2. Böyle bir fesih, hem yürürlüğe girdiği tarihten önce meydana gelen bir fiil veya ihmal ile ilgili olarak Taraf Devletin bu Sözleşme gereğince yükümlülüklerinden kurtarıcı etki yapmayacak, hem de fesih işlemi, yürürlüğe girmesinden önceki bir tarihte Komite tarafından zaten incelemeye alınan herhangi bir meselenin tetkikine herhangi bir şekilde zarar vermeyecektir.
3. Bir taraf Devletin feshi ihbarının yürürlüğe girmesini takip eden tarihte Komite, o Devleti ilgilendiren yeni bir meselenin tetkikine başlamayacaktır.

Madde 32- Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, Birleşmiş Milletlere ve tüm Devletlere ve bu Sözleşmeyi imzalayan veya katılan bütün Devletlere aşağıdaki hususları bildirecektir:

- a) 25. ve 26. maddeler gereğince yapılan imzalama, onaylama ve katılmalar;
- b) Sözleşmenin 27. maddesi gereğince yürürlüğe girdiği tarih ve 29. madde gereğince yapılan değişikliklerin yürürlük tarihleri;
- c) 31. maddeye göre yapılan fesihler.

Madde 33

1. İngilizce, Arapça, Çince, Fransızca ve Rusça eşit derecede geçerli olan bu Sözleşme Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine tevdi olunacaktır.
2. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri bu Sözleşmenin onaylı örneklerini tüm Devletlere görecektir.

Beyan:

Türkiye Cumhuriyet Hükümeti Sözleşmenin 21. madde 1. paragrafı uyarınca, bir Taraf Devletçe diğer bir Taraf Devletin bu Sözleşmeye göre mükellefiyetlerini yerine getirmediği hususunda yapılacak şikâyetleri kabul etmek ve incelemek için İşkencenin önlenmesi Komitesinin yetkisini tanıdığını beyan eder.

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, sözleşmenin 22. madde 1. paragrafı uyarınca, ihlalden mağdur olduğunu iddia eden, kendi yargısına tabi kişilerden gelen veya onlar adına yapılan şikâyetleri kabul etmek ve incelemek için, İşkenceyi Önleme Komitesinin yetkisini tanıdığını beyan eder.

İhtirazı Kayıt:

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, sözleşmenin 30. madde 2. paragrafı uyarınca aynı maddenin 1. paragrafı ile kendisini bağılı addetmediğini beyan eder.

TIHEK

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU